

Kuxtale' mixba'al u beelal

Jak'be'en in yila'al Gonzalo Rochae' ku ye'esik tu táan k-ich bix u bejil u bin máak tak te'el kiimilo'. Tu k'iinilo'ob úuchik u túuxta'al astronauta tak te'el Ujo', Gonzalo Rochae' ku sutik k-ich yiknal José Guadalupe Posada, noj muknáal tu ye'esaj to'on bix k-óok'ostik kbaako'ob yéetel u juum marimbas beyxan violines.

Posadae' tu k'ajóoltaj walkil jayp'éel ja'abo'ob paachil, yóok'olal jump'éel u grabadoil Leopoldo Méndez beeta'an yóok'ol jump'éel u placail metal, tu kúuchil Taller de Gráfica Popular jo'olbesa'an tumen Leopoldo Méndez yéetel Pablo O'Higgins. Úuchik in seen ilke', miin luk'ten u saajkil le kiimilo', ba'ale' ma' jach seguraeni'.

Rochae' ku ya'alik: "Kex tumen ts'a'ab u kuuch beey revolucionario ideológico yóok'ol Posadae', ma' jach beey leti'o'; leti'e' meyajnaj yéetel Vanegas Arroyo. Posadae' ma' tu jach meyajtaj caricatura política tu lu'umil México, mina'an u yóol u lúubs Porfirio Díaz mix xan u yuts t'aan yóok'olali'. Chéen ti' yaan ichil meyaj ku beetik Venegas Arroyo, tu'ux ku ye'esal ba'alo'ob suuk u yila'al: nota roja, u tsoolil u beeta'al janal, tsikbalo'ob, xwo'okino'ob, u yóok'otil 41. Ba'ale' ti' u meyajil caricatura políticae', wa ma' a k'ajóol máax le ku bo'onolo'obe', tumen u ya'abile' políticose', ku tu'ubul tech máaxo'obi' wa ba'ax ku beetiko'ob ka'achij.

Chéen ku p'aatal tu pool máak Porfirio Díaz wa Zapata, tumen leti'e' maas jach k'ajóoltano'obo'. Lelo' tu ts'áaj túun u páajtalil u meyaj Posada, tumen táanili' u séeb meyajje'; le túun le meyaj je'elo', tu chiibesaj meyaj ma' suuk u beeta'ali', le beetik Leopoldo Méndez yéetel O'Higgins' ku ch'ajóoltiko'obu meyaj Posada tu jo'olaj jayp'éel ja'abo'ob. Wa ka wilik uláak' caricaturistas, u yéet ja'abilo'ob Posadae' ma' táan a wilik wa jela'an ti' juntúul franciail wa inglesil. Ba'ale' wa ka ketik u meyaj Posadae', jach jela'an ti' u jeel mexicoilo'ob. Le beetik

